

تحلیل محتوای دیدگاه‌های دانشجویان در دیدار رضائی با رهبر انقلاب

کلاس درس نقد درون گفتمانی

حاشیه‌نگاری‌های یک دیدار

روایت دیدار اول

بار دیگر جمعی که دوست می‌داشتیم

پاسخ‌های صریح به پرسش‌های صریح

حاشیه‌نگاری

سیدشایان ابهری

خبرنگار

معمولا حاشیه‌نگاری جلسات و نشست‌های مهم را از چند مرحله قبل‌تر از رسیدن به محل برگزاری آن جلسه روایت می‌کنند. از صبح آن روزی که قرار است به نشست یا دیدار بروند تک‌تک اتفاقاتی که می‌بینند را توصیف می‌کنند و تلاش‌شان این است که مخاطب راتا دم در جلسه‌ای که قرار بوده آن را حاشیه‌نگاری کنند با خود همراه کرده باشند. هدف دیگرشان از پرور کردن توصیف اتفاقات ریز و درشت قبل از ورود به جلسه هم احتمالا این است که اگر کسی حاشیه‌نگاری آن نشست را می‌خواند از طریق این توصیفات به قدری بانویسنده همراه شود در بعضی اتفاقات با آقا یا خانم حاشیه‌نویس همذات‌پنداری کند که هم‌زمان با مطالعه ببیند متن، حسن کند خود او هم در نشست کی توصیفاتش را می‌خواند حضور داشته و تک‌تک اتفاقات روایت شده در متن را هم تجربه کرده است. در بین این قواعد مرسوم حاشیه‌نگاری اما یک‌سری استثنائات وجود دارد. مثلاً ماجرای حاشیه‌نگاری دیدارهای رضائی هرساله رهبری با دانشجویان کمی تا قسمتی با روال بقیه حاشیه‌نویسی‌ها تفاوت دارد؛ از این جهت که مخاطب حاشیه‌نویسی‌های این دیدار خاص، دقیقا مثل همان مخاطبان خاصی که چند ساعت در صف ورودی خیابان فلسطین ایستادن را به جان می‌خرند تا به حسینیه امام خمینی برسند، در مواجهه با هر چه مربوط به قبل از دیدارشان با میزبان حسینیه باشد کم‌طاقتند. یعنی فارغ از اینکه نقطه شروع یک حاشیه‌نگاری اصولی دقیقا باید چه مختصات داشته باشد، این مخاطب پیگیر حواشی دیدار است که شما را ناچار می‌کند مستقیما از اصل مطلب روایت کنید. «اصل مطلب» در دیدارهای دانشجویان با رهبر انقلاب هم معمولا یعنی روایت هر آنچه بعد از رسیدن به ورودی‌های مجموعه بیت رهبری اتفاق می‌افتد. از دیدار اول خرداد ۹۸ تا امسال که سال ۱۴۰۲ باشد، دیدارهای دانشجویان به جهت رعایت شیوه‌نامه‌های بهداشتی یا به صورت مجازی برگزار می‌شد یا مثل پارسال، با حضور حدود یک پنجم جمعیتی که هرسال می‌آمدند. نکته جالب توجه برای دانشجویان و افکار عمومی در اوج روزهای کرونایی سال‌های ۹۹ و ۱۴۰۰ هم همین اصرار رهبر انقلاب برای تعطیل نشدن این جلسات صریح و بدون رودربایستی هرساله بود. اما جمعیتی که امسال خودشان را به حسینیه امام خمینی (ره) رسانده بودند دوباره بادم انداخت دیدار دانشجویی‌های قبل از همه‌گیری کرونا، چقدر شلوغ و پرشور بود. از دوشنبه، یعنی یک روز قبل از دیدار که کارت ورودها به دست تشکل‌ها و دانشجویان رسید، اولین سوالی که همه بعد از دریافت کارت‌ها می‌پرسیدند، ساعت باز شدن ورودی‌ها بود. البته در اینجا اشتباه برداشت نشود. این سوال را نمی‌پرسند که سر ساعت آنجا باشند، می‌پرسیدند که با دوستان‌شان تنظیم کنند از دو ساعت قبل آنجا باشند. همین بهام باعث شد منی که حدود ۱۳:۳۰، یعنی یک ساعت قبل از باز شدن درها به انتهای خیابان فلسطین رسیده بودم، حدود صد و خرده‌ای، دیوست نفر را جلوی خودم ببینم. البته

حاشیه‌نگاری «فرهنگستان» از دیدار دانشجویان با رهبر انقلاب که بعد از ۳ سال دوباره با حداکثر ظرفیت برگزار شد

بار دیگر جمعی که دوست می‌داشتیم

سخت و مکتوب کردن این تصویر سخت‌تر است، اما شاید با یک مثال بشود تصور کرد بعد از حدود سه سال دوری دانشجویان از دیدارهای حضوری همیشگی با این ابعاد، پسران و دختران مشتاق با ورود آقا، چه واکشی نشان داده‌اند. همین قدر بگویم جای نشستن دانشجویان، قبل و بعد از ورود رهبر انقلاب به حسینیه، یعنی زمانی که برای استقبال از ایشان از جای خود بلند شدند و بعد از شعار دادن‌ها خواستند دوباره بنشینند، حدود ۱۵-۱۰ متری جابه‌جاشده بود. بعد از نشست دانشجویان و برقراری دوباره آرامش در فضای سالن بود که قاری جوان شروع به قرائت کرد. دانشجویان هیچ‌جا زده از ملاقات آقا هم انکار از اول تا آخر قرائت نمی‌خواستند دانشجویو پرشور بودن‌شان زیر سوال برود؛ از بسم‌الله الرحمن الرحیم تا مایم صدق‌الله‌العلی‌العظیم قرائتش را «الله‌الله» گفتند. یادسختان سال قبل رهبر انقلاب در محفل قرآن افتادم که می‌گفتند وقتی مخاطب همین‌طوری بعد از هر آیه الله‌الله می‌گوید قاری چه حسایی روی آنها باز می‌کند و داشت تصور می‌کردم الان آقای خامنه‌ای در دل خود دارند چه می‌گویند و نسبت به این شور و هیجان دانشجویان چه برداشتی دارند.

اعلام برنامه از سوی خانم مجری که هم مدال آور المپیاد و معلم بود و هم مادر

بلافاصله بعد از تمام شدن قرائت دانشجوی قاری بود که خانم مجری، قافله‌زده‌ا کار پشت تریبون آمد و با اعلام اینکه آقای قاری خود دانشجوی علوم قرآن و حدیث دانشگاه تهران است از او تشکر کرد. بعد از آنکه خود را فارغ التحصیل زبان و ادبیات فارسی و دانشجوی دانشگاه فرهنگیان، معلم و مادر یک فرزند معرفی کرد، از نماینده جامعه اسلامی خواست تا برای شروع سخنرانی به جایگاه بیاید. خانم مجری البته از اشاره به نخبه و مدال آور المپیاد بودن خودش هم فاکتور گرفت و نگفت سال ۱۴۰۰ به‌عنوان نماینده معلمان و دانشجومعلمان در دیدار رهبری با «استعدادهای برتر علمی کشور» سخنرانی کرده است.

۸۰ دقیقه پرهیجان با حرف‌های صریح ۸ نماینده تشکل‌ها و گروه‌های دانشجویی

با شروع برنامه، ۸ نماینده تشکل‌ها و گروه‌های دانشجویی هریک حدود ۱۰ دقیقه فرصت داشتند تا دیدگاه‌هایشان را مطرح کنند. امیرمحمد کولانی دانشجوی مطالعات منطقه‌ای دانشگاه علامه طباطبائی و دبیرکل «اتحادیه جامعه اسلامی دانشجویان» به نمایندگی از این تشکل دانشجویی، صالح ترکمان دانشجوی سیاست‌گذاری دانشگاه شاهد و دبیر «اتحادیه جنبش عدالتخواه دانشجویی» به نمایندگی از این اتحادیه، زهرا وفاداران دانشجوی علوم تربیتی دانشگاه الزهرا و مسئول بسیج دانشجویی این دانشگاه به نمایندگی از «شورای تبیین مواضع بسیج دانشجویی»،

مرتضی خواجوی دانشجوی مهندسی برق دانشگاه شهید چمران به نمایندگی از «گروه‌های جهادی دانشجویی»، معین رضیعی دانشجوی حقوق عمومی دانشگاه شهید بهشتی و دبیر «اتحادیه انجمن‌های اسلامی دانشجویان مستقل» به نمایندگی از این اتحادیه، مریم محمدی دانشجوی مهندسی متالورژی دانشگاه صنعتی شریف و مدیرمسئول نشریه دانشجویی ریچانه در همین دانشگاه به نمایندگی از «نشریات دانشجویی»، امیررضا بخشی‌پور دانشجوی دیپلماسی و سازمان‌های بین‌المللی دانشکده وزارت امور خارجه و دبیر «اتحادیه تحکیم وحدت» به نمایندگی از این اتحادیه و محمدمهدی نوبنی‌فرد دانشجوی بیوتکنولوژی دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکز و دبیرکل «اتحادیه مجمع اسلامی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی» به نمایندگی از این اتحادیه به ترتیب ۸ دانشجویی بودند که در دیدار روز سه‌شنبه سخنرانی کردند. سخنرانی‌هایی که مکتوب هر کدام به‌طور کامل در رسانه‌های این هشت مجموعه دانشجویی قابل دسترسی است و شماره‌ده‌روز «فرهنگستان» هم به چاپ رسیده است. سخنرانی‌هایی که آقا به‌طور کلی آن را «سخنان متقن با ادبیات خوب» عنوان کردند و گفتند «انتظار من هم از این جلسه همین بود». ویژگی مشترک قریب به اتفاق‌شان هم لحن اعتراضی خطاب به مسئولان حاکمیتی و دولتی در یک نیمه‌وارائه‌ها رکاو و پیشنهادها در نیمه دیگر متن بود. یک نکته نسبتا بانمک درباره سازوکار ارزیابی متن‌هایی که هر سال از سوی نمایندگان در دیدار رهبری قرائت می‌شود هم آنکه دانشجویان وقتی می‌خواهند بعد از جلسه، به‌روز بودن و سطح کیفی متنی را مورد نقد و بررسی قرار دهند، تعداد «احسن»‌هایی که از حضار گرفته را هم حساب می‌کنند. چیزی که در اخبار و رسانه‌ها در دسترس نیست و فقط باید در سالن بوده باشی یا دست کم حاشیه‌نگاری کسی که در سالن بوده و به آن اشاره کرده باشد را بخوانی تا متوجه‌اش شوی! از این جهت می‌توانم بگویم «پراحسن‌ترین» موضوعاتی که دانشجویان در متن‌هایشان به آن اشاره کرده بودند را به ترتیب مواردی مثل «دعوت مسئولان دولت قبل به سکوت بابت عملکرد غیرقابل دفاع‌شان»، «اشاره به وضعیت غیرقابل قبول معیشت مردم»، «نقد کیفیت خورد و روی داخلی»، «نقد تفاوت سطح زندگی برخی مسئولان با عموم مردم» بود. اشاره به بعضی کلیدواژه‌های جالب هم توجه و تحسین دانشجویان را به خود جلب می‌کرد. مثلا یکی از دانشجویان با کنایه زدن به مسئولان دستگاه‌های اقتصادی، خطاب به رهبری گفت برخی مقامات کشور منظور شما از شعار سال را برعکس برداشت کرده‌اند و تصورشان این است که شعار سال، «مهار تولید و رشد تورم» اعلام شده، نه «رشد تولید و مهار تورم». سخنانی که مشابهش در متن بقیه نمایندگان هم دیده می‌شد و به گفته خود دانشجویان، از سر دلسوزی برای سرمایه اجتماعی نظام برای آنها به دغدغه تبدیل شده است.

بازار داغ درخواست هدیه‌ها

حاشیه دیگری که در متن سخنرانی‌ها و احتمالا گزارش تصویری‌های درحال انتشار از دیدار رد کمی از آن خواهید دید، چند کلمه‌ای است که هر نماینده بعد از تمام شدن متنش با آقا مطرح می‌کرد. چند کلمه‌ای با ادبیات صمیمی که پای ثابت همه دیدار دانشجویی‌هاست، یکی از این فرصت استفاده می‌کند و با جاشنی خجالت برای خود صرفا طلب دعا می‌کند، یکی هم که زنگ‌تر است علاوه بر دعا، آقا چغیه یا انگشتر هم می‌خواهد. دیگر از اینجا به بعدش ارتباط مستقیمی با میزان رودربایستی شخص درخواست‌کننده با رهبر مملکت دارد. تجربه نشان داده اگر روی خوبی داشته باشند، تا عا و با جامان شخصی آقا هم به‌عنوان یادبود از ایشان می‌خواهند. در جلسه سه‌شنبه اینطور که یادمانده هم درخواست خواندن خطبه عقد داشتیم و هم درخواست انگشتر، جامان و عبا. نماینده اتحادیه انجمن‌های اسلامی دانشجویان مستقل و نماینده شورای تبیین مواضع بسیج دانشجویی هم در ابتکاری به ترتیب، به نمایندگی از خانواده‌های شهدا و تعدادی از دانشجویان به رهبر پرچم گنبد حرم حضرت زینب(س) و انگشتر هدیه دادند؛ هدیه‌ای که آقا بعد از تشکر، مزاحی هم با آن کردند. در این فضا که بابت این مساله که برعکس دیگران به جای هدیه خواستن به ایشان هدیه می‌دهند؛ از آنها تشکر کردند.

فعالان بازتاز داریم. در پیری شهید شوی

رهبر انقلاب از ۵۵ دقیقه‌ای که تا اذان فرصت باقی مانده بود، ۱۰ دقیقه‌اش را به صحبت درباره اصلی‌ترین نکات مطرح شده از طرف دانشجویان اختصاص دادند و عملا حدود ۴۵ دقیقه برای صحبت‌های خودشان خطاب به دانشجویان باقی ماند. متن و گزارش تصویری کامل سخنرانی ۵۵ دقیقه‌ای رهبر انقلاب در سایت‌های خبری در دسترس است اما آنچه کمتر می‌شود به آن دسترسی پیدا کرد، واکنش‌های لحظه‌ای دانشجویان به بعضی قسمت‌های سخنان ایشان است؛ واکنش‌هایی که یکی از جالب‌ترین آنها همه‌ای بود که بعد از این جمله آیت‌الله خامنه‌ای در حسینیه به وجود آمد: «خدا کند شهید نشوید». به‌نظم دانشجویان اول برایشان سو-تقاهم پیش آمد و آقا هم که از همه‌ها متوجه این سو-تقاهم شده بودند سخنان‌شان را اینطور تکمیل کردند: «در پیری اشکال ندارد، ۸۰۰۷۰ سال‌تان شد آن وقت شهید شوید اما تا جوانید کارتان داریم، شهید نشوید. اما مثل شهیدان زندگی کنید، مثل اینها حرکت کنید». از این نکات که بگذریم، اصولی‌اش آن است که پایان بندی متن، روایت افطاری و شام ساده دیدار رهبری‌های هرسال بعد از اقامه نماز مغرب و عشاء به امامت آیت‌الله خامنه‌ای باشد اما ترجیح می‌دهم دو جمله پایانی رهبر انقلاب خطاب به دانشجویان بعد از اشاره ایشان به تمام شدن وقت و باقی ماندن خیلی حرف‌ها را به‌عنوان حسن ختام انتخاب کنم؛ «شما را خیلی دوست داریم، براتون دعا می‌کنیم. والسلام علیکم ورحمه‌الله وبرکاته.»